

DONOR

ORIENTERING TIL BLODDONORERNE

NR. 62 MARTS 2001

NYT

Donorklubber i Uganda

Unge rekrutterer unge – men de ældre kan også!

Donor Nyt har på midtersiderne bedt to af vores blodbanklæger om at belyse, hvad donorerens blod bliver brugt til i dag. Og det har overrasket os, at over 60% af de anvendte blodkomponenter går til kræftpatienter og hjerte-kredsløbspatienter. Hertil kommer, at det væsentligste plasmaprodukt, flydende Intravenøst Gammaglobulin, især kommer patienter med svækket immunsystem til gode - ikke mindst det stigende antal kræftpatienter.

Tallene i artiklerne stammer fra 1997-98, men siden er "Hjerteplanen" blevet fuldt gennemført, og en ny "Kræftplan" er sat i gang. Så der er al mulig grund til at forvente, at forbruget af blod ikke vil falde foreløbigt. Så selvom lægerne med god grund opfordrer hinanden til at spare mest muligt på de dyrebare dråber, vil vi også i mange år fremover have behov for frivillige, ubetalte bloddonorer.

Vi skal bruge ca. 30.000 nye donorer hvert eneste år og gerne mange unge donorer, så vi kan beholde dem i mange år. Landsorganisationen har sat det som et af sine vigtigste mål at skaffe flere unge donorer – og på side 4 fortæller vi om et spændende initiativ i Odense, hvor unge har meldt sig som ambassadører overfor andre unge – med stor succes. Det får de hverken Ridderkors eller penge for – men forhåbentligt følelsen af, at de gør noget virkelig meningsfuldt, ligesom vores mange frivillige landet over.

Det er vores klare erfaring, at nuværende og tidligere donorer er de bedste hververe af nye donorer. Da alle Donor Nyts læsere selv er donorer, vil jeg derfor opfordre læserne til at prøve at hverve en ny bloddonor – f.eks. inden næste Donor Nyt kommer ind af brevsprækken i maj! Vores største ønske er nemlig at komme til at betale rigtigt meget porto for indsendte tilmeldingskuponer i de kommende måneder!!

Niels Mikkelsen
Ansvarshavende redaktør

Englandsrejsende må godt give blod

Foto: London-GB.com

Sundhedsstyrelsen mener ikke, at der er en begrundet risiko for, at variant Creutzfeldt-Jakobs sygdommen kan smitte gennem donorblod. Danske myndigheder finder ikke grund til at forbyde folk, der har opholdt sig længere tid i England, at donere blod. Hvis Sundhedsministeriet, som ventet, følger Sundhedsstyrelsens anbefalinger, kan danskere, der har opholdt sig mere end et halvt år i Storbritannien frem til midten af 90erne, stadig donere blod.

I nogle lande har man indført restriktioner overfor Englandsfarere. Årsagen er, at der er en teoretisk mulighed for, at donorblodet kan indeholde de prioner, der kan føre til den

frygtede og uhelbredelige variant Creutzfeldt-Jakobs sygdom. Men efter at have brugt godt en måned på at undersøge sagen er konklusionen fra Sundhedsstyrelsen, at det er en overreaktion at forbyde folk at donere blod, blot fordi de har været i England.

Sundhedsstyrelsen understreger, at det er madvarer, man skal have et skarpt øje til, hvis smitte med sygdommen effektivt skal undgås.

Kilde: Jyske Vestkysten, 2. jan. 2001

Jesper D(onor) Jensen

Efter Jesper D. Jensen lagde den professionelle boksekæriere på hylden, arbejder han nu som marketingkonsulent for en boldklub, og han tager desuden rundt og holder foredrag. Når han er ude og tale med folk, lægger han ikke skjul på, at han er bloddonor, og han synes, at andre også burde melde sig. Også selvom man - som Jesper selv - er en "pivskid"!

- Jamen, jeg er en pivskid! Denne overraskende påstand kommer fra ex-bokseren Jesper D. Jensen. - Jeg har aldrig haft nogen problemer med at dyrke en barsk sportsgren, at blive slået i hovedet og den slags, men jeg har aldrig haft det særligt godt med nåle.

Alligevel er den 33-årige bokseveteran én af dem, der nogle gange om året lægger armen frem for at give en halv liter blod. Han har været tilmeldt som donor i 3-4 år, men har været udelukket i flere omgange på grund af akupunktur. (Akupunktur foretaget af en læge giver ikke karantæne, hvis man i øvrigt er sund og rask, red.)

"Det gør jeg i morgen"

- Det er virkelig ambivalent, fortæller Jesper D. Jensen. For selv om det er tåsedrengsagtigt at ha' det sådan, kan jeg godt se, at det er åndssvagt. Det er bare noget psykisk, for det gør jo ikke ondt. Hvert menneske, som har "godt blod", burde lade sig tappe. Jeg kan faktisk blive ret fortørnet over folk, der ikke gør det.

- Jeg havde længe gerne ville melde sig som bloddonor, men blev ved med at udskyde det og sagde, "det gør jeg i morgen". Men min kone og hendes familie er bloddonorer og har været det i mange år, så derfor fik jeg taget mig sammen. Faktisk har min svigermor arbejdet i blodbanken på Slagelse Sygehus, hvor jeg i dag er donor.

Blod - sved og tårer

Jesper D. Jensen bokkede sin sidste professionelle kamp i oktober og har siden lagt boksehandskerne på hylden. I hvert fald som professionel, for han hygger sig stadig med motionsboksning, samt squash og badminton. - Det var en svær beslutning at ta', at stoppe som aktiv bokser, da det har været en stor del af mit liv i de sidste tyve år. Selvom det har kostet blod, sved og tårer, ville jeg ikke bytte de år væk for noget.

Foto: Dorte Lynghæk

Det er manden øverst - bokseren Jesper D. Jensen - der i denne artikel indrømmer, at han er en "pivskid", selvom det ikke fremgår af motivet! I øvrigt er det på flere måder et modelfoto, idet Jesper hverken ryger eller drikker.

Han har nu et halvtidsjob som marketingkonsulent for Slagelse Boldklub, hvor han tager ud og snakker med firmaer og andre om sponsorer. Han kan godt lide jobbet, der giver ham mulighed for at tale med en masse forskellige mennesker. Ved siden af det holder han også foredrag ind imellem, bl.a. om at have valgt den rigtige vej og ikke blive kriminel, som nogle af hans barndomskammerater er blevet.

- Når jeg er ude at holde foredrag, får jeg også tit nævnt, at jeg er bloddonor, SELVOM jeg heller ikke lægger skjul på, at jeg er en "pivskid". Jeg får derfor lige nævnt, at jeg synes, de skulle gå ned i blodbanken og melde sig til, afslutter Jesper D. Jensen. For en god ordens skyld står D'et - når han altså ikke lige optræder i Donor Nyt - for David.

Af Thomas Oldrup

Rikke Falk på besøg i 3.x på Skt. Knuds Gymnasium i Odense for at fortælle om det at være bloddonor. Piercing og vægtgrænser var nogle af de emner, hun og de andre donorambassadører fik en del spørgsmål om under kampagnen.

Foto: Alex Tran

Ung til ung-metoden virker

Bloddonorerne i Odense ser i sommeren 2000 skriften på væggen: Nyt og gerne ungt blod skal der til. Hjælpe midlerne er ung-til-ung kontakt, hjemmeside og gratis-annoncer i foreningsblade.

- Bål og brand var der ikke tale om, men situationen kunne blive alvorlig, fastslår Frede Madsen fra Bloddonorerne i Odense. - Gennemsnitsalderen blandt donorerne var stigende, og vi oplevede, at kun få unge meldte sig. Vi havde simpelthen brug for nyt blod. Foreningen gik i tænkeboks sammen med kommunikationsbureauet arki-tekst. Parterne lagde en slagplan, der med enkle midler skulle få flere unge til at melde sig.

Unge ambassadører

- Planen gik først og fremmest ud på at finde nogle unge fra skoler og foreninger, som ville fortælle deres kammerater om det at være donor. Og det måtte vi så ruste dem til, forklarer Frede Madsen.

- Vi samlede 20 unge til et såkaldt 'minikursus'. De kom på en rundvisning i Blodbanken, en læge fortalte om donorarbejdet og de fik en snak med en repræsentant for donor-korpset. En blodprøve blev der også taget. De unge spurgte løs og var i det hele taget meget interesserede.

Som støtte til de unges indsats oprettede bloddonorerne hjemmesiden www.bloddonorodense.dk og alle lokale foreninger blev bedt om at tage en gratis-annonce med i deres medlemsblade. En del presseomtale kom der også ud af aktiviteterne.

I 'kødet' på vennerne

De unge donor-ambassadører gik nu 'i kødet' på vennerne. - Vi fem fra mit gymnasium delte os i to hold, der gik ud i alle klasser, fortæller Rikke Falk, 18 år og 3.g-elev. - Vi havde informationsmateriale med os, og vi fortalte og svarede på spørgsmål.

- Jeg fortalte også mine venner i Odense Skoleorkester om bloddonorerne, og gang på gang oplevede jeg, at mine venner sagde "det har jeg faktisk tænkt på, men aldrig fået gjort noget ved". Så det er en god idé med en direkte opfordring en gang imellem.

- Selv var jeg for kort tid siden til min første "rigtige" tapning. Jeg nyder ikke ligefrem nåle, så jeg vender lige hovedet den anden vej. Til gengæld er det rart at mærke ærlig interesse og omsorg fra personalets side. Det er i høj grad medvirkende til, at jeg satser på at blive en trofast donor og på at huske at fortælle andre om det.

Helhjertet opbakning

Kampagnen fandt sted i oktober måned. I november mødtes alle igen i Blodbanken, og de unge udfyldte et spørgeskema. De blev blandt andet bedt om at fortælle om deres erfaringer som donorambassadører. Generelt var tilbagemeldingerne meget positive.

- Det var også opløftende at konstatere, at skolerne bakkede helhjertet op om initiativet, siger Frede Madsen.

- Og først og fremmest fik vi dokumentation for, at unge er bedst til at informere andre unge. Det er nyttig viden, som vi ikke vil undlade at bruge en anden gang.

Se mere på www.bloddonorodense.dk

I oktober, november og december 2000 fik Blodbanken i Odense en tilgang på 434 nye donorer. I samme periode i 1999 var tilgangen 177.

Flere unge melder sig

Tre fjerdedele af dem, der sidste år meldte sig som bloddonorer, var under 34 år. Det viser en optælling af 5.000 tilmeldinger på Bloddonorerens landskontor. Det falder ikke i tråd med beskyldningen om, at unge bliver mere og mere egoistiske.

To ud af fem af dem, der melder sig som bloddonorer, er mellem 18 og 24 år. Det er et af de overraskende resultater, der kommer frem efter en optælling af de tilmeldinger, der sidste år gik over bordet hos Bloddonorerne i Danmark. Her samles de tilmeldinger, der f.eks. kommer ind via ufrankerede kuponer og emails, før de sendes videre til de lokale korps. Det er dog ikke alle tilmeldinger i Danmark, der kommer via landskontoret.

Dobbelt så mange elektroniske tilmeldinger

I år 2000 modtog Bloddonorerne i Danmark 4.907 tilmeldinger. Det er næsten 2.000 flere end året før. Tilmeldingen via hjemmesiden www.bloddonor.dk blev i efteråret gjort nemmere via en ny formular og 450 personer meldte sig ad den vej. Det er dobbelt så mange "elektroniske" tilmeldinger som året før. Endelig var Bloddonorerne sidste år med ved flere store festivaler og lignende end tidligere.

Det overrasker også, at det antal tilmeldinger, der kommer ind pr. udsendt Donor Nyt, vokser fra blad til blad, eftersom det er den samme gruppe, der modtager bladet hver gang, kun med tilgang af nye donorer.

Sidste år var 44% af de tilmeldte mænd og 56% kvinder. Året før var procentfordelingen 43/57, så der er tale om en lille indhentning. Dog er det landskontorets indtryk, at blandt dem, der ER donorer, er mændene i overtal, bl.a. fordi mange kvinder holder pause i forbindelse med graviditet og amning, og ikke altid kommer tilbage igen.

Unge haler hurtigt ind

Hvis de unge skulle være tilbageholdende med at melde sig som donorer, er det i hvert fald ikke noget man kan se ud fra disse tal. For optællingen viser, at over 40% af de tilmeldte er mellem 18 og 24 år. Tager man de to næste grupper med, viser det sig, at knap tre fjerdedele af de tilmeldte er under 34 år. Også denne gruppe er vokset markant i forhold til året før. Kun 10% er over 45 år, når de melder sig (man kan dog kun melde sig, indtil man er 60 år gammel).

- Som tommelfingerregel falder 30.000 bloddonorer fra hvert år på grund af flytning, sygdom eller alder, og det er denne flok, der årligt skal erstattes - og gerne af "ungt blod", fortæller Niels Mikkelsen, der er daglig leder for landskontoret. At der kun er gået 5.000 tilmeldinger over landskontorets bord, kan dog ikke tolkes, som om der sidste år stadig manglede 25.000 donorer for at nå op på det nødvendige. For oven i hatten kommer også de mange, der tilmelder sig telefonisk, direkte til korpset eller blodbanken, eller via de lokale korps' initiativer.

- At interessen for at hjælpe sine medmennesker skulle være dalende blandt en ungdom, der igen og igen beskyldes for at være mere egoistisk, lader altså ikke til at være tilfældet blandt bloddonorer, slutter Niels Mikkelsen. Og hvad endnu bedre er: Tendensen til at unge melder sig er stigende år efter år, så fremtiden ser ganske lys ud.

Af Thomas Oldrup

Idræt?

Jeg kunne godt tænke mig at blive bloddonor, men jeg dyrker meget idræt i min fritid. Mindst et par gange om året løber jeg maraton. Hvis det på nogen måde vil skade mine præstationer at give blod, er jeg ikke sikker på, at jeg vil gøre det. Kan det reducere min kondition? Hvad er effekten på min blodprocent? Skal jeg give blod, hvis jeg f.eks. ved, at jeg skal løbe et maratonløb ugen efter?

Mvh. Jørgen K.

I forbindelse med tapning som bloddonor taber man ca. 8% af det blod, man har i sine årer, det vil sige også 8% af det iltbærende stof hæmoglobin. Efter 3-4 uger er den tabte mængde blod regenereret.

Man har specielt brug for at kunne transportere meget ilt, når man har stor fysisk aktivitet. Men den lille nedsættelse, man får af sin iltbærende kapacitet ved en almindelig tapning, har overhovedet ingen betydning for almindelig fysisk aktivitet. Kun ved meget ekstrem fysisk belastning kan man forestille sig, at det måske har en betydning, men det er meget spekulativt. Der er ingen vished.

Skulle man give et råd, kunne det være, at man ikke skal udsætte sig for ekstrem fysisk belastning i 3-4 uger efter tapning. Det er ikke fordi, der sker noget ved det, men man bliver måske nødt til at stoppe før mål, eller man får måske en lidt dårligere tid.

Med venlig hilsen
Jan Jørgensen
overlæge ved Blodbanken på Skejby Sygehus

Tykt blod?

Bliver mit blod tyndere, når jeg har givet blod? Findes der tykt og tyndt blod?

Kroppen kompenserer for "blodtabet" ved at lade væske fra kroppen trænge ud i blodbanen, så i en kort periode kan man godt sige, at det er lidt tyndere. Nogle mennesker har en større andel af røde blodlegemer i blodet, og det er nok det, nogle kalder tykt blod.

(Fra www.givblod.nu)

Foto: FOCI

Kære Donor Nyt

Må man godt have taget almindelige hovedpinepiller inden en tur i blodbanken?

Venlig hilsen
Stine

Hovedpine?

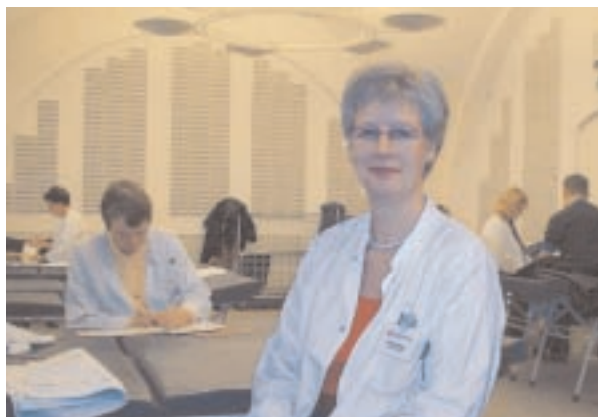
Det er ikke hovedpinepiller som sådan, der giver en uges udelukkelse fra tapning. Det er den slags smertestillende midler, der indeholder stoffet acetylsalicylsyre, og blandt disse er nogle gængse mærker i håndkøb Kodimagnyl, Treo, Albyl og Idotyl. Det samme gælder for de såkaldte Ibuprofen-præparater, og blandt disse hører bl.a. Brufen, Nurofen og Ibumentin, samt andre almindeligt brugte midler mod led- og muskelsmerter.

Disse almindelig anvendte smertedæmpende midler påvirker nemlig blodpladernes evne til at klumpe sammen og dermed blodets evne til størkne. Nogle gange vil man alligevel tappe en donor, der har taget acetylsalicylsyre. Så bruger man ikke blodpladerne, men hele resten af portionen.

Hvis man er bloddonor og har brug for et smertestillende middel, kan man i stedet anvende f.eks. Panodil, Pamol eller Pinex. I normale doser er de stoffer nemlig ikke skadelige for modtageren af blodet.

Med venlig hilsen
Thomas Oldrup
Bloddonorere i Danmark

Blæksprutten på gulvet

Da Den Mobile Blodbank var på besøg på Christiansborg kort før jul var Donor Nyts udsendte med, og fik sig en snak med oversygeplejerske Bente Nielsen om at arbejde et nyt sted hver dag og om de hændelser der kan ske på en ret usædvanlig arbejdsplads.

Da jeg for snart ti år siden tilbragte et år på en amerikansk high school, fik vi skam også besøg af de mobile tapninger. Men det var i form af en lang, lang bus - blodrød fra for- til baglygte - og med navnet THE BLOODMOBILE! Den klasse, der gav mest blod, vandt et "pizza party" - dvs. pizzaer ad libitum i en fritime for hele klassen.

Det var noget i den retning - men lidt mindre amerikansk i stilen - jeg havde forventet at se, da jeg med vores fotograf, Jesper, en decemberdag besøgte Den Mobile Blodbank, mens den gjorde holdt på Christiansborg. Ganske vist var det den dag, hvor der skulle stemmes om finansloven, så det var småt med ministre i tappelokalerne i Prøviantpassagen. Sidst Den Mobile Blodbank var på besøg, rejste de hjem med 78 poser blod. Oversygeplejerske Bente Nielsen er "blæksprutten på gulvet" og leder det syv mand høje tappehold, der er på Christiansborg denne torsdag, og hun er spændt på, om de når ligeså mange.

Os der er gæsten

- Den største forskel mellem almindelige blodbanker og den mobile er, at det er en anden rolle, vi har i forhold til donorerne. Vi er "gæsten" hos et firma, og skal opføre os derefter. Kunsten er, at folk ikke kommer til at vente, og at firmaet føler, at det glider. I en normal blodbank er det donor, der er "gæsten". Jeg bilder mig også ind, at vi er ekstra taknemmelige og ydmyge. Vi indordner os under de forhold, vi arbejder under, og kan f.eks. ikke kritisere, hvad vi får stillet til rådighed. Vi er ofte henvist til et sted, hvor det trækker lidt, eller hvor kaffemaskinen må stå i et afsides hjørne, men det er en del af charmen, fortæller Bente Nielsen.

Det mobile tappehold er ofte henvist til firmaers fitness lokaler, politiets gamle gymnastiksal ("der lugter lidt af

barndom"), iskolde skoler eller lignende. - De forhold er jeg ikke sikker på, at der er noget hospitalspersonale, der vil finde sig i, smiler Bente Nielsen.

En almindelig dag - hvis man overhovedet kan tale om det - starter med, at en altnuligmand tager ud halvanden time inden tapningen åbner og sætter "alt det tunge" (brikse, etc.) op. Sygeplejerskerne har hver et kvarter til at sætte deres lille kuffert med tappeudstyr op. Det er en tjans for alsidige folk, der har stor fleksibilitet og ikke ønsker et 8-16 job. De skal kunne nå fire tapninger i timen.

Donorer dukkede op på ski

Den Mobile Blodbank dækker næsten hele Sjælland og besøger bl.a. Asnæs, Gilleleje, Vordingborg og Hundested. - Vordingborg har altid været et helt specielt sted at komme, hvor der er mange og meget trofaste donorer. Der var engang, vi var dernede under en voldsom snestorm og måtte have hjælp af bæltekøretøjer for i det hele taget at nå frem. Donorerne mødte frem på ski for at blive tappet! Da vi nærmede os fyraften, var der faldet så meget sne, at personalet simpelthen ikke kunne komme hjem og måtte overnatte på et hotel, men de kunne så til gengæld tappe igen næste dag.

- En anden oplevelse var engang under en firma-tapning i det, der dengang hed Kgl. Brand, mindes Bente Nielsen. To donorer, der ellers ikke kendte hinanden, kom til at sidde ved siden af hinanden, mens de svarede på spørgsmål og kom også til at ligge ved siden af hinanden, mens de blev tappet. Tre dage efter var der julefrokost, og da havde de jo så noget til fælles, noget at snakke om. Siden fandt vi ud af, at parret var blevet gift. Efterhånden må de have passeret kobberbrylluppet - men det kan vi nok ikke tage æren for...

Deres udsendte måtte se langt efter ministre og politikere blandt donorerne, der kom forbi, men da torsdagens besøg på Christiansborg var forbi, talte Bente Nielsen dagens resultat op: Der var kommet 72 portioner ind, plus 19 nye donorer. Så ved fyraften var Bente Nielsen godt tilfreds.

Dagens fangst på Christiansborg: 72 portioner blod i "skovturskøletasker".

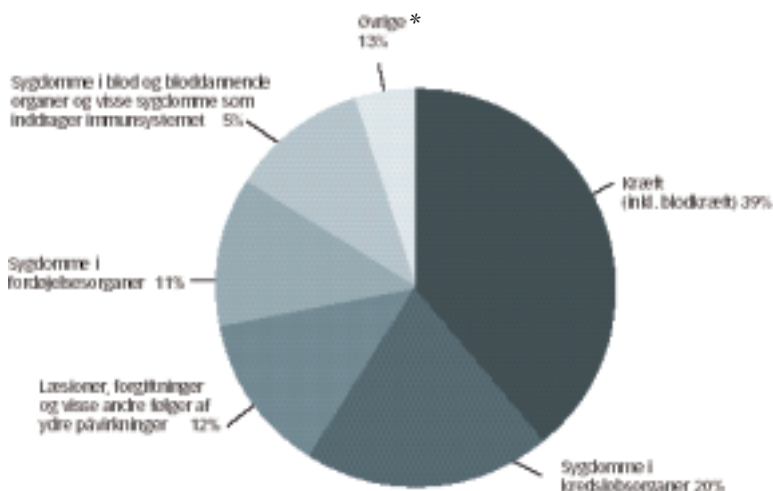
Foto: Jesper Sandberg

Hvad bruges blodet til?

Donorblodet bruges i forbindelse med mange forskellige former for sygdomme. Her forklarer Jørgen Georgsen, der er overlæge ved Klinisk Immunologisk Afdeling på Odense Universitetshospital, lidt om fordelingen af transfusioner på forskellige sygdomsgrupper.

Ofte forbindes blodtransfusion med blå blink, ulykker og kirurgi. En betydelig del af donorblodet indgår imidlertid som en vigtig del af kræftbehandlingen. Af modellen forneden fremgår det, at næsten 40% af blodportionerne givet på Odense Universitetshospital i 1997 og 1998 blev givet til patienter med kræft. Faktisk er donorblodet en betingelse for mange avancerede kræftbehandlinger. Den kraftige behandling med stråler og cellegifte belaster patientens knoglemarv, og patienten kan kun overleve behandlingsperioden ved at få tilført blodplader og røde blodlegemer fra donorblod.

Lagkagemodellen viser fordelingen af transfusioner (røde blodlegemer, blodplader og blodplasma) på Odense Universitetshospital for patienter udskrevet i 1997 og 1998. Anvendelsen af plasma-produkter indgår dog ikke i denne oversigt - så andre end de nævnte patientgrupper har også glæde af blodet.

* Kategorien "Øvrige" dækker bl.a. over sygdomme i urin- og kønsorganer, knogler, muskler, bindevæv, åndedrætsorganer, nervesystemet, øjne, øjenomgivelser, øre, hud og underhud; ved svangerskab og fødsel; infektiøse inkl. parasitære sygdomme; endokrine og ernæringsbetingede sygdomme samt stofskiftesygdomme; psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser; visse sygdomme der opstår i perinatalperiode; medfødte misdannelser og kromosomanomalier.

Af overlæge Jørgen Georgsen

Transfusioner af blod

Seks ud af ti blodtransfusioner på to undersøgte universitetshospitaler gives til patienter i kræftbehandling eller til patienter med sygdomme i kredsløbsorganer. Det viser et stort ph.d.-projekt, der netop er afsluttet. Manden bag projektet er 1. reservelæge Kjell Titlestad, der her fortæller om resultaterne af sine omfattende undersøgelser.

Selvom der på verdensplan gives mere end 30 millioner blodtransfusioner årligt, er kendskabet til anvendelse af blodprodukter til transfusion begrænset. Danmark er et af de lande i verden, der transfunderer mest blod pr. indbygger. Alligevel er transfusionspraksis kun overfladisk beskrevet, og vi ved meget lidt om hvorfor, med hvilken effekt og til hvem blodtransfusioner gives. De relativt få publicerede studier har vist, at transfusionspraksis er meget varierende både mellem lande, regioner og sygehuse. Detaljerede studier i større skala er nødvendige for at afdække årsagerne til denne forskel.

Indtil nu har undersøgelser af transfusionspraksis været hæmmet af de store datamængder, der skal indsamles og bearbejdes. Derfor blev der til dette ph.d.-studie udviklet en metode, der udelukkende anvender data fra allerede eksisterende elektroniske registre. Alle patienter, der blev registreret i blodbanken på to danske universitetshospitaler (Århus og Odense) i løbet af 1997 og 1998, blev inkluderet i undersøgelsen. Elektroniske data blev indsamlet fra registre i blodbanker og klinisk biokemiske afdelinger, samt fra patientregistre.

To grupper skiller sig ud

Der blev givet transfusioner til 9.999 patienter i løbet af 14.667 indlæggelser. Totalt blev der givet ca. 60.000 transfusioner med røde blodlegemer, 15.000 transfusioner med

plasma og 8.000 transfusioner med blodplader. 57% af transfusionerne blev givet til patienter indlagt på kirurgiske afdelinger. Patienternes diagnoser kan deles op i 20 hovedgrupper (sygehusvæsnets klassifikationssystem). To af disse hovedgrupper skiller sig klart ud, eftersom 63% af alle transfusioner blev givet til patienter tilhørende hovedgrupperne "svulster" eller "sygdomme i kredsløbsorganer".

På Odense Universitetshospital blev mere end en tredjedel (39%) af alle transfusioner givet til patienter med svulster, mens en femtedel (20%) af alle transfusioner blev givet til patienter med sygdomme i kredsløbsorganer. Skejby Sygehus i Århus behandler kun patienter indenfor udvalgte specialer og har ikke egen kræftafdeling. Her blev over halvdelen (52%) af alle transfusioner givet til patienter med sygdomme i kredsløbsorganer, mens svulster udgjorde den næststørste gruppe med 15% af transfusionerne.

3% af patienterne får 28% af blodet

Kun nogle få patienter (432) fik 25 transfusioner eller mere i løbet af indlæggelsen. Det er dog værd at bemærke, at dette svarede til 22.152 transfusioner, altså fik 3% af de transfunderede patienter mere end en fjerdedel (28%) af det totale blodforbrug.

Ph.d.-projektet "Computerised Monitoring of Transfusion Practices - A Survey of Two University Hospitals" synes at være den første undersøgelse af denne type, der kombinerer transfusioner, diagnoser og biokemiske data, udelukkende baseret på allerede eksisterende elektroniske registre. Ph.d.-projektet har frembragt ny viden om modtagergruppens sammensætning og har tilvejebragt et rationelt grundlag, hvorpå man kan basere ændringer af transfusionspraksis til gavn for både patienter og donorer.

Af Kjell Titlestad, ph.d.

Københavns Amt har tilfredse donorer

En stor tilfredshedsundersøgelse blandt donorerne i Københavns Amt viste at blodbankernes målsætning om, at servicen skal være i top, er noget nær opfyldt.

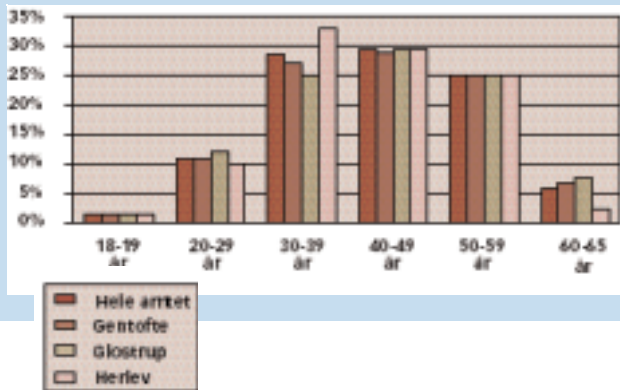
Med en tilfredshed hos donorerne på mellem 91% og 100% har blodbankerne fået deres forhåbninger bekræftet. Langt de fleste donorer er tilfredse med forholdene i blodbanken.

I en tilfredshedsundersøgelse gennemført i maj 2000 hos 500 donorer, der blev tappet i blodbankerne på Amtssygehusene i Gentofte, Glostrup og Herlev, spurgtes donorerne bl.a. om parkeringsforhold, ventetid, modtagelsen i blodbanken, tapningen og spørgsmål omkring Donor Nyt. Svarprocenten var så høj som 99%. Donorerne blev endvidere bedt om at vægte, hvilke af disse forhold, de fandt, havde størst betydning.

For at få et billede af, hvem donorerne var, spurgte vi også om donorerens alder, køn, antal tapninger, hvilken blodbank de blev tappet i, og hvilket tidspunkt på dagen, de helst ville tages.

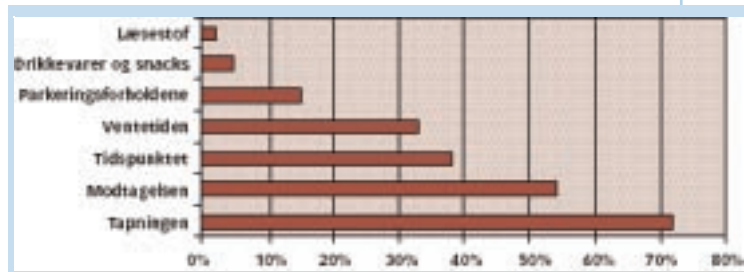
Af figuren ses det tydeligt, at der er flest donorer mellem 30 og 59 år. Der mangler altså unge donorer, der jo er vigtige for at kunne opretholde et donorkorps i fremtiden.

Donorerens aldersfordeling i Københavns Amt:

99% af donorerne kender Donor Nyt, 49% læser det altid og 55% vil gerne have det tilsendt.

En anden graf fra undersøgelsen viser, hvordan donorerne vægter betydningen af følgende forhold:

Som det ses, vægter 72% af donorerne selve tapningen højt. De vil kunne føle sig velkomne, tages af et venligt personale og vil have tilfredsstillende svar på de spørgsmål, de stiller. Tilfredsheden ligger her på mellem 91% og 100%.

Læsestoffet er derimod ikke vægtet højt hos mere end 5% af donorerne, alligevel ligger tilfredsheden på 92%.

Blodbankerne kan med andre ord glæde sig over donorerens tilfredshed, men er hele tiden opmærksomme på, at servicen skal være i top. Der er da også sat nogle meget ambitiøse mål, som gerne skulle være opfyldt. Det er de for de fleste forholds vedkommende, og hvor det ikke er tilfældet, arbejdes der på at forbedre forholdet, for det er vigtigt at have tilfredse donorer, og DER ER BRUG FOR FLERE DONORER I KØBENHAVNS AMT.

Af bioanalytiker Lisbeth Mægaard (Blodbanken, Amtssygehuset i Gentofte), souschef Ingelise Kjelstrup (Blodbanken, Amtssygehuset i Glostrup) og bioanalytiker Vibeke Ljørring (Blodbanken, Amtssygehuset i Herlev)

DNA i donorblod

Donor Nyt har fået en spændende henvendelse fra en nysgerrig donor, der har spurgt om DNA i donorblod. Når man afgiver blod, og det gives til en anden person, hvilken indflydelse har det så på den DNA-profil, der kan spores i modtagerens blod?

Hvis man forestiller sig, at personen begår en forbrydelse og afsætter blodspor på gerningsstedet, vil man så kunne aflæse donors profil, modtagerens profil eller en ubestemmelig profil?

Vi har bedt afdelingsleder, dr. med. Niels Morling ved Retsgenetisk Afdeling, Retsmedicinsk Institut på Københavns Universitet, om at besvare dette spørgsmål.

Kan DNA-typerne, som undersøges ved retsgenetiske undersøgelser f.eks. i kriminalsager, overføres med blodtransfusion? Ved transfusion med almindelige blodprodukter er svaret almindeligvis nej.

Når man i en kriminalsag skal sammenligne DNA-typer fra f.eks. en sædplet med DNA-typerne i en blodprøve fra en mistænkt, er det afgørende, at DNA-typerne i blodprøven er pålidelige og repræsentative for personen. Man kan derfor spørge, om blodtransfusion kan ændre DNA-typerne. Ved almindelig blodtransfusion overføres sædvanligvis overvejende røde blodlegemer, men der vil afhængigt af behandlingen af blodportionen være større eller mindre mængder af andre celler og plasma. Det er velkendt, at transfunderede røde blodlegemer kan ændre på patientens blodtype. DNA-typerne bliver imidlertid ikke påvirket ved transfusion med selv større mængder almindelige blodprodukter.

Af dr. med. Niels Morling

Forskel på røde og hvide blodlegemer

Der er flere årsager til, at DNA-typerne ikke påvirkes ved almindelig blodtransfusion. Røde blodlegemer har sædvanligvis mistet cellekernerne, som indeholder cellernes DNA. De hvide blodlegemer har cellekerner med DNA, men transfunderede hvide blodlegemer fra andre mennesker har sædvanligvis en kort levetid i blodet hos patienten. Når der tilføres blod fra mange donorer, har næsten alle donorerne forskellige DNA-typer, og de enkelte DNA-typer vil derfor ikke kunne spores i patienten. I Danmark er det i de senere år endvidere blevet mere og mere almindeligt, at man fjerner en større eller mindre del af de hvide blodlegemer fra almindelige blodportioner.

I de særlige tilfælde, hvor der transfunderes store mængder hvide blodlegemer, vil man formentlig kunne påvise donors DNA-type. Området er imidlertid ikke særlig godt udforsket.

Knoglemarvsmodtagere får ny DNA

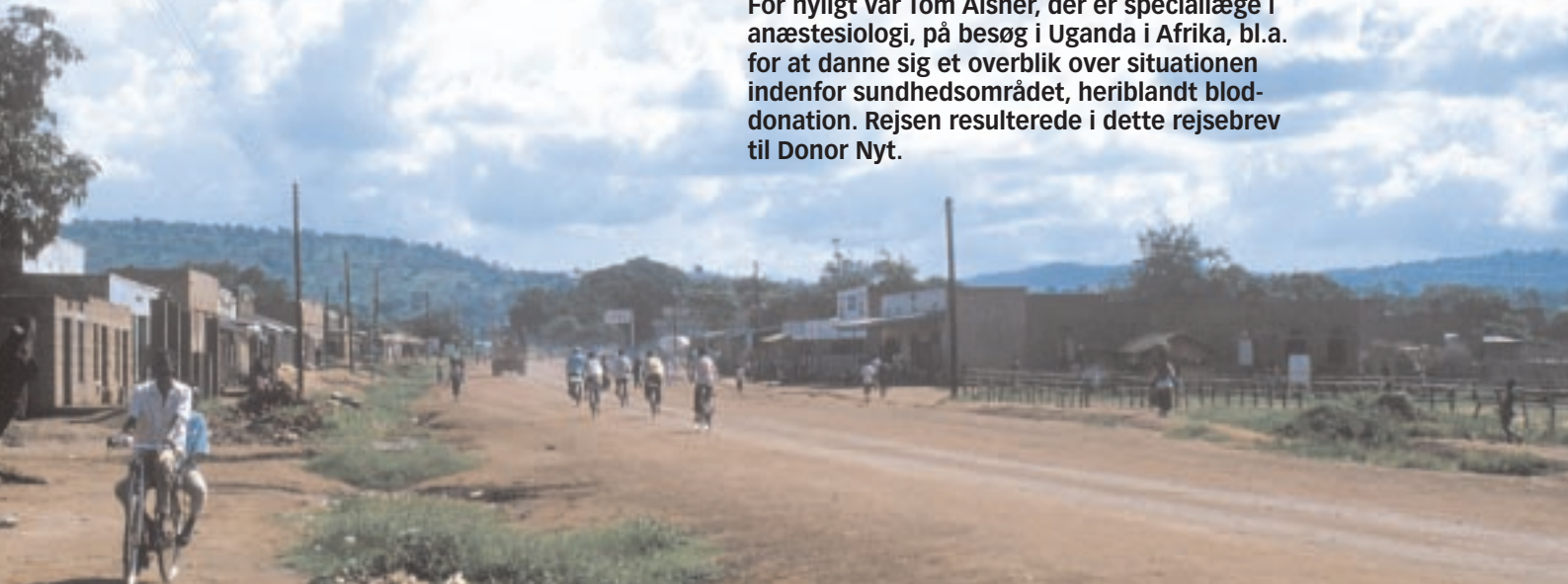
Ved behandling af leukæmi med knoglemarvstransplantation forbehandles patienten, sådan at patientens egen, syge knoglemarv forsøges fjernet. Ved knoglemarvstransplantationen tilføres donors bloddannende celler. Ved en vellykket knoglemarvstransplantation vil alle eller en stor del af cellerne i blodet have donors DNA-type. Hvis leukæmien blusser op igen, vil dette afspejle sig i en stigende andel af celler med patientens egen DNA-type.

De retsgenetiske laboratorier er opmærksomme på de ovennævnte særlige forhold ved knoglemarvstransplantation, transfusion med særlige blodprodukter m.v. Hvis man f.eks. er part i en faderskabssag, bliver man i forbindelse med DNA-undersøgelserne spurgt, om man har fået foretaget knoglemarvstransplantation.

Retsgenetisk Afdeling udfører retsgenetiske undersøgelser med DNA-teknik i straffe-, faderskabs- og familiesammenføringsager. De klassiske undersøgelser af blodtyper m.v. er nu helt blevet erstattet af DNA-analyser.

Rejsebrev

For nyligt var Tom Alsner, der er speciallæge i anæstesiologi, på besøg i Uganda i Afrika, bl.a. for at danne sig et overblik over situationen indenfor sundhedsområdet, heriblandt blod-donation. Rejsen resulterede i dette rejsebrev til Donor Nyt.

Temperaturen nærmer sig de 40 grader, og jeg sidder, sammen med fire andre, klemmt godt sammen bag i en Landrover, hvis hastighed, når vejens beskaffenhed, mylderet af fodgængere og cyklister og de andre bilende trafikanters hasarderede kørsel tages i betragtning, nærmest må siges at nærme sig det dødsforagtende. Jeg er i Uganda på vej ud med et mobilt tappehold for at hverve donorer.

Og så er jeg næsten nødt til at give bare en lille smule baggrundsinformation om Uganda. Landet var indtil 1962 et rigt og veludviklet land under engelsk protektorat. Der var skabt et højt niveau af uddannelse, et endog særdeles velfungerende sundhedsvæsen og en indbringende eksport specielt af kaffebønner. Alt dette blev nedprioriteret til fordel for militære opgaver under de to diktatorer Amin og Obotes tyranni i årene 1962 til 1986.

Ny start

Da Musevini i 1986 overtog styret, var landets økonomi ødelagt. Dertil kom, at befolkningen var apatisk, initiativløs og næsten panisk angst efter 24 års undertrykkelse med vold, terror og lovløshed. Den udfordring, som den nye præsident stod overfor, var særdeles vanskelig. Uganda er fem gange så stort som Danmark med ca. 23 millioner indbyggere, hvoraf over halvdelen er børn og unge. Ca. halvdelen af befolkningen er analfabeter (i byerne 20%, på landet 80%), og børnedødeligheden er 10-12% for børn under 1 år og 20% for børn under 5 år. De væsentlige dødsårsager er malaria, trafikdrab og AIDS (i nævnte rækkefølge). Den nødvendige information skal med andre ord være af en sådan art, at budskabet forstås umiddelbart uanset alder og uddannelsesniveau.

Musevini har prioriteret fire indsatsområder:

- 1) Udbygning af vejnettet (der eksisterer i øjeblikket 3 - skriver tre - mere eller mindre asfalterede veje).

- 2) Styrkelse af skoleundervisningen (det er gratis at gå i skole de første 4-5 år, men børnene skal selv betale skoleuniformer, blyanter, bøger etc., hvilket medfører, at mange "dropper ud").
- 3) Styrkelse af trygheds- og sikkerhedsfølelsen (hvad jeg tydeligt fornemmede er ved at lykkes, når jeg sammenligner med følelsen for tre år siden).
- 4) Forbedring af sundhedsvæsenet.

Et af de områder indenfor sundhedssektoren, hvor der er stort behov for en indsats, er blod/bloddonation/blodtransfusion. På et rejselegat fra Danida har jeg været i Uganda og søgt at danne mig en opfattelse af, hvordan de griber dette an. Tidligt gik EF ind og dækkede økonomien, og EU bidrager stadig med dækning af ca. 25% af omkostningerne. Gennem en reorganisation af donorområdet håber man på med årene dels at kunne dække behovet for blod, dels at få opbygget et egentligt donorkorps/donorklubber og dels at udbrede viden og forståelse for hygiejne og AIDS-forebyggelse.

500 km - 50 donorer

Der er syv blodbanker i Uganda, men det er ikke som i Danmark, hvor donorerne kommer til os. I Uganda er det blodbanken, der kommer til donorerne. Det foregår rent praktisk ved, at man fylder en Landrover med sammenklappelige bærer, tappeudstyr, registreringspapirer, køletasker, sodavand og kiks og i alt fem personer. Af disse fem skal helst én person have en sundhedsuddannelse - i bedste fald er der en uddannet sygeplejerske med. De øvrige er mere eller mindre uddannede gennem kurser. Dette mobile tappehold kører så primært ud til skoler (hvad der svarer til vore gymnasieskoler). Her kaldes eleverne sammen - ofte drejer det sig om 200-250 elever. Derpå holder lederen af donorholdet en hvervetale om betydningen af at give blod, og der rigges til i et

fra Uganda

klasselokale el. lign. Dernæst er der kun at håbe, at der kommer nogle elever og giver blod. Donorerne udspørges enkeltvis om deres helbred, hvornår de har haft feberperiode sidst og om deres seksualvaner.

Jeg var med ude to gange. Første gang fik vi 42 nye donorer, anden gang 7 (og havde "kun" kørt 250 km ud og 250 km hjem).

Når en donor er tappet, får han/hun udleveret en lille lap papir som kvittering, og denne lap gælder som "betaling", hvis man selv på et senere tidspunkt får behov for blodtransfusion. Har man ikke en sådan lap, når man får brug for blod, er man forpligtiget til at skaffe et familiemedlem, som vil afgive en portion blod. Blodet testes for HIV, syfilis og leverbetændelse, og ca. 14 dage efter tapning kører en "inspektør" ud til skolen og meddeler de elever, der har ladet sig tappe, svaret på undersøgelsen. Samtidig får den unge yderligere oplysninger om hygiejne og AIDS-forebyggelse, og man søger at motivere eleven til at fortsætte som donor.

Klubber

Når man overvejende anvender skoler som hvervesteder, skyldes det selvfølgelig, at der her er størst chance for at få donorer så unge, at de endnu ikke er smittet med HIV. Og man tapper fra 17-års alderen. Der hverves dog også fra religiøse sammenslutninger, taxaholdepladser, fabrikker og sociale klubber.

Som det kan forstås, er det ikke nemt at skaffe blod i Uganda, og slet ikke muligt at skaffe nok. For en halv snes år siden tappede man årligt ca. 4.000 portioner på landsplan, men er i dag oppe på ca. 40.000. Dette er langt fra nok. Stort set hver eneste dråbe blod bliver brugt, og det meste som fuldblod. Og det bruges også noget anderledes end herhjemme. Eksempelvis bruges 70-75% af alt blodet til transfusion af nyfødte og spæde (specielt i regnsæsonen), idet de ellers ville dø af blodmangel som følge af malaria. 15-17% af blodet bruges til gravide, og det stort set kun i forbindelse med kejsersnit. Og så er der ikke så meget tilbage til at behandle alt det, som vi herhjemme bruger mest blod til.

Et væsentligt problem er fastholdelse af donorer. Man forsøger derfor at skabe "klubber" for donorer i forbindelse med kirkelige sammenslutninger, førømtalte taxaholdepladser og ungdomsklubber.

Dette tiltag er i sin spæde vorden, men man har dog allerede kunnet konstatere, at hvor HIV-raten i Uganda som helhed er 8-9%, så er den i donorklubberne kun 0,5%. Der gøres noget, men der er lang vej endnu. Uganda er dog på rette spor, og dette mærkes bl.a. ved, at uganderne nu er et smilende og hjælpsomt folk, der bor i et særdeles naturskønt land, som bestemt er både trygt og værd at besøge.

Foto: Peter Bischoff

Foto: Tom Alstner

Håndboldpigerne

TÅSTRUP: Pigerne på billedet er håndboldholdet B70 fra Tåstrup udenfor København. De har fået nye T-shirts at træne i, efter en oprydning på Bloddonorerens landskontors lager viste, at de var "brændt inde" med en del gamle T-shirts. På grund af at organisationen skiftede navn for nogle år siden - fra "Danmarks Frivillige Bloddonorer" til "Bloddonorerne i Danmark" - kunne T-shirtsene ikke længere sælges. Og i stedet for at smide dem ud kunne bluserne da ligeså godt gå til et godt formål. Det forlyder, at de 12-årige piger blev glade for "sponsoratet" - og søde ser de ud...

Svenske bloddonorer billigt til Danmark

GÖTEBORG: "Res för två - men betala för en till Danmark." Omkring tre uger varede det, da blodcentralerne i Göteborg i efteråret gav sig til at uddele fægebilletter til Danmark. De havde fået en bunke billetter af færgeselskaberne Stena Line og Seacat, som de uddelte til donorerne. Med disse kunne de rejse til Frederikshavn to personer og kun betale for én. Dette meddelte den anbefalelsesværdige svenske hjemmeside www.geblod.nu

Bloddonorerne på Nordkysten

NORDSJÆLLAND: Gillelejhallen var stedet, hvor bloddonorer fra Helsingør, Græsted og Gilleleje den 14. november skulle tage stilling til, om det tidligere "Esbønderup Bloddonorkorps" kunne videreføres i et konstruktivt samarbejde med Den Mobile Blodbank.

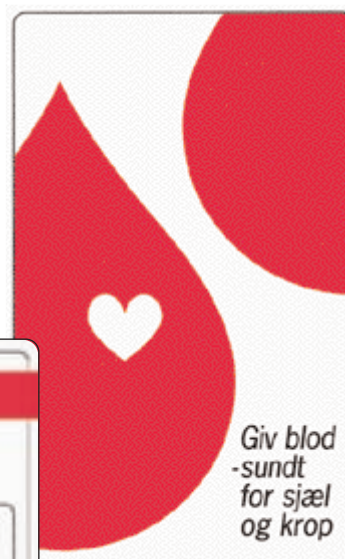
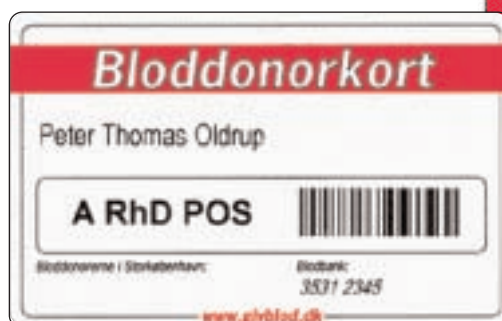
Debatten resulterede i bl.a. tre beslutninger:

- At "Esbønderup Bloddonorkorps" skal videreføres under navnet Bloddonorerne på Nordkysten.
- At Den Mobile Blodbank fortsat skal inviteres til Helsingør, Græsted og Gilleleje for at tappe de donorer, der ikke har mulighed for at blive tappet i Hillerød eller Helsingør.
- At donorkorpsets interessegruppe skal arbejde aktivt for at fordoble antallet af bloddonorer på Nordkysten, fra 500 til 1.000.

Nye kort til københavnere

KØBENHAVN: 70.000 storkøbenhavnske bloddonorer har i det forløbne år fået nyt bloddonorkort, hvor den hidtidige magnetstribe er erstattet af en strejkode, hvilket letter arbejdet, når donorerne modtages i blodbankerne. Samtidig er kortets layout fornyet, og det har en ikke uvæsentlig PR-værdi.

For- og bagside af donorkort.

Illustration: Annette Carlsen

Hospitalsduer - en and?

BREVDUER: 'Orientering fra blodbanken' - som Donor Nyt før hed - kunne i maj 1978 viderebringe denne opsigtsvækkende nyhed: Et hospital i Plymouth i England havde ansat et dusin hospitalsduer, der skulle erstatte biler, når blodprøver skulle transporteres fra sygehuset til laboratoriet til undersøgelse. De biler, der tidligere blev brugt til samme formål, kostede mellem 20.000 og 30.000 kr. om året, mens duerne blev væsentlig billigere: 2.000 kr., samt 450 kr. til foder. Som andre fordele opregnede det, at duerne ikke kom ud for ulykker eller trafikpropper. De tolv særligt udvalgte duer skulle bo på laboratoriet, hvor en klokke, forbundet til en fotocelle, ringede når de nåede frem med blodprøverne.

Hvidovre Blodbank fylder 25

HVIDOVRE: Blodbanken på Hvidovre Hospital kunne den 1. december fejre sit 25-års jubilæum. I dagens anledning var tidligere samt nuværende kolleger, samarbejdspartnere og andre venner af huset, inviteret til morgenbord. Henning Sørensen, blodbankchefen for H:S Blodbank, ønskede den unge, stærke, livskraftige Blodbank tillykke. Hvidovre Blodbank er en af landets yngste, og H:S Blodbank rummer også landets ældste blodbank, idet Blodbanken på Bispebjerg Hospital til april fylder 50 år.

Er du **sund** og **rask**, mellem **18** og **60** år og vejer du over **50 kilo**, kan du blive bloddonor. Brug denne kupon eller tilmeld dig på www.bloddonor.dk

Illustration: Poul Frederiksen

Sendes ufrankeret
Bloddonorerne
betaler porto'en

Bloddonorerne i Danmark

Bjerregårdsvej 8
+++ 6046 +++
2500 Valby

Gæt hvor gammel Lars er!

På billedet ses Lars Sidenius Johansen trække vinderne fra sidste konkurrence i Donor Nyt, hvor 2.537 personer sendte de tretten rigtige ind. De tredive vindere har fået besked direkte og en liste kan desuden ses på www.bloddonor.dk, hvor de rigtige svar også findes.

I Blodbanken på Hørsholm Sygehus blev Lars Johansen kort før jul hædret med Pelikanen, som gives til donorer, der har givet blod 100 gange. Så vidt vides er han den yngste Pelikanmodtager i Danmark nogensinde. Lars bor i Kokkedal og kører til dagligt rundt over hele Sjælland som repræsentant for firmaet Förch.

Han hævder at han ikke er gået målrettet efter rekorden, men at han blot er startet som bloddonor som 18-årig, og siden er mødt op, når han er blevet indkaldt. Han plejer at tage sine tre børn - Kamilla, Nikoline og Kasper - med til tapning, for at de kan få et afslappet forhold til sygehuset, og måske selv vil melde sig som donorer, når den tid kommer.

Spørgsmålet i konkurrencen er:

Hvor gammel var Lars, da han i december blev tappet for 100. gang, og formentlig blev den yngste Pelikanmodtager i Danmark nogensinde?

Skriv svaret på bagsiden af et postkort (ikke i en lukket kuvert), og send det til Bloddonorerne i Danmark, Bjerregårdsvej 8, 2500 Valby. Skriv også gerne telefonnummer eller størrelse - S, M, L, XL eller XXL. Blandt de rigtige besvarelser trækker vi lod om 10 paraplyer, 10 sweatshirts og 10 poloshirts. Svaret skal være os i hænde senest den 1. april 2001.

Pelikanen...

...gives til alle, der i Danmark har givet blod 100 gange. Det er en stentøjsfigur fra Den Kongelige Porcelænsfabrik, udført af kunstneren Jeanne Grut. Pelikanmotivet er valgt, fordi et gammelt sagn siger, at pelikanmoderen river sit bryst til blods, for at hendes unger kan drikke af det, når der ikke er anden føde i udsigt. Siden oldkristen tid har pelikanen optrådt som et symbol på Jesus, der ofrede sig og udgød sit blod for menneskene. Den første stentøjspelikan blev uddelt i 1969 og modtageren af den var Dronning Ingrid, der indtil sin død sidste år var Bloddonorernes protektor.

Konkurrence

Giv blod!

DONORTILMELDING

DN 62/2001

Stilling/Navn _____

Gade _____

Postnr. _____ By _____

Personnr./Fødselsdato _____ Telefonnr. _____

Arbejdssted _____ Telefonnr./lokalnr. _____

Har du tidligere givet blod? Ja Nej Hvor _____

Evt. blodtype _____

Evt. bemærkninger _____

Ønsker at blive tappet i _____
(stednavn)

Dato _____ Underskrift _____

Donor Nyt nr. 62 32. årgang Marts 2001

Udgivet af:
Bloddonorerne i Danmark
Bjerregårdsvej 8
2500 Valby
Tlf.: 7013 7014
Fax: 7013 7010
E-mail: donor-nyt@bloddonor.dk
www.bloddonor.dk

Ansvarshavende redaktør:
Niels Mikkelsen

Redaktion:
Signe Borup
Kristian Broberg
Hanne Bøjlén
Brith Lund Jørgensen
Thomas Oldrup
Per Hemmingsen Ramsing
Malou Rode

Lægefaglige konsulenter:
Jan Jørgensen
Ellen Taaning

Design: Datagraf Auning AS
Tryk: Graphx
Trykt på svanemærket papir
Forsidefoto: Saskia Bisop

Eftertryk eller anden gengivelse af dette blad er tilladt med kildeangivelse.

Oplag: 250.000
ISSN nr.: 0902-2643
Næste udgivelse: Maj 2001